

DOI: <https://doi.org/10.31318/978-966-7357-70-2-172>

Андрій Тулянець

*кандидат мистецтвознавства, доцент,
завідувач кафедри вокально-хорового мистецтва Дніпровської академії музики
(Дніпро, Україна)*

Andrii Tuliantsev

*Candidate of Art History, Associate Professor,
Head of the Department of Vocal and Choral Art of the Dnipro Academy of Music
(Dnipro, Ukraine)*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4567-432X>

© Тулянець А., 2025.

СПІВПРАЦЯ КОМПОЗИТОРА МИРОСЛАВА СКОРИКА З УКРАЇНСЬКИМИ ДІЯЧАМИ БАЛЕТНОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. Проаналізовано співпрацю видатного українського композитора Мирослава Скорика з діячами балетного мистецтва України. Досліджено його внесок у розвиток балетного театру другої половини XX – початку XXI століття, зокрема у створенні одноактного балету «Каменярі», балетної трилогії «Досвітні вогні», опери «Мойсей», балету «Повернення Баттерфляй» та триптиху «Перехрестя». Висвітлено взаємодію композитора з провідними диригентами, балетмейстерами, сценографами й виконавцями, що забезпечило нові підходи до сценічної виразності, хореографії та музично-драматичної інтерпретації. Акцентовано на значенні творчої спадщини М. Скорика для становлення української балетної традиції, розвитку сценографії та формування патріотичної тематики у сучасному мистецькому просторі.

Ключові слова: Мирослав Скорик, український балет, музично-театральне мистецтво, «Каменярі», «Мойсей», «Повернення Баттерфляй», «Перехрестя».

Творча особистість великого композитора Мирослава Скорика вплинула своєю неповторністю та унікальністю на формування як митців, так і тих, то є далекими від мистецтва. Музичні твори маестро і сьогодні звучать на багатьох сценах планети. Протягом багатьох десятиліть композитор спілкувався з десятками тисяч фахівців різних професій та передав кожному з них своє розуміння професійної майстерності, мудрості та любові до України.

Як довела сценічна практика, у XX – XXI століттях український балетний театр збагачувався переважно завдяки музиці Мирослава Скорика. Видатний митець тонко, глибоко та образно відчував таку категорію, як дансантизм, що дозволило йому врахувати усі необхідні компоненти балетної вистави. «У середині шістдесятих років композитор звертається і до такого мало

популярного в українській музиці жанру, як балет, створивши одноактний балет за віршем Івана Франка «Каменярі». Він був поставлений разом з балетом Лесі Дичко «Досвітні вогні» на сцені Львівського театру опери і балету імені Івана Франка у 1966 році» [Кияновська, 2013]. Одноактний спектакль «Каменярі» за віршем Івана Франка органічно увійшов до трилогії «Досвітні вогні», поставленої на сцені Львівського академічного театру опери та балету ім. Івана Франка у 1967 році. Перша частина трилогії – балет «Відьма» Віталія Кирейка за однойменною поемою Тараса Шевченка. Друга частина трилогії – балет «Досвітні вогні» Лесі Дичко за віршем Лесі Українки. Третя частина і є «Каменярами». Диригент Юрій Луців. Декораційна графіка Євгена Лисика.

У ХХІ столітті практично неможливо знайти відеоматеріали, на яких зафіксована ця балетна трилогія. Така ситуація є багато у чому негативною, але реальною. Адже обласні державні студії телебачення, які фіксували у ті часи діяльність театрів, припинили своє існування через реорганізацію цих структур. Архіви багатьох театральних колективів взагалі є чимось на кшталт «нездійсненої театрознавчої мрії» про будь-яку історичну документацію.

У цьому випадку дуже актуальною виявляється аналітична рецензія відомої музикознавиці, професора Алли Терещенко, що була надрукована у її книзі «Львівський державний академічний театр опери та балету імені Івана Франка», яка побачила світ у видавництві «Музична Україна» у 1989 році: «Музика балету Мирослава Скорика нагадує симфонічну поему, в центрі якої – образ-символ боротьби з гнітом і насильством. Позбавлені конкретизованого сюжету, «Каменярі» розкривають провідну ідею суто музично-пластичними засобами, тобто твір претендує на жанр балету-симфонії. Саме у цьому жанрі й намагалися вирішити увесь триптих Анатолій Шекера й Михайло Заславський. Та, як відомо, для цього не характерні сюжетна деталізація, побутова описовість, пантоміма. Там же, де балетмейстери відходили від лібреттної фабули, уникали точного переведення дії на мову пластики й концентрували увагу на пошуку хореографічної ідеї, узгодженої із загальним задумом та емоційним строєм

музики, на них чекав успіх. Щодо цього більш вдалим були вирішення балетів Лесі Дичко та Мирослава Скорика» [Терещенко, 1989, с. 121].

З позицій соціально-політичних реалій ХХІ століття, у якому українська держава знову виборює свою незалежність, балетну трилогію «Досвітні вогні» можна вважати патріотичним символом, що стверджує незламність українського духу та виховує нові покоління у розумінні поваги не тільки до історії, але й до сучасності. Вивчаючи протягом багатьох років репертуарну політику оперно-балетних та музично-драматичних театрів України, можемо стверджувати, що ця балетна трилогія прикрасила б сцени усіх театрів та навчальних хореографічних закладів.

Адже про високий виконавський рівень драмбалету «Каменярі» знову свідчать рядки рецензії Алли Терещенко: «Експресія, мужня енергія, вольове напруження визначали естетичні засади «Каменярів». Переконливе прочитання складних сучасних музичних партитур забезпечив диригент Юрій Луців. Музика цих творів активізувала постановочний процес, пошуки нової пластичної інтонації, оригінального сценографічного оформлення. Справжнім співавтором спектаклю був кордебалет, зокрема його чоловіча група, на долю якої випало складне завдання створення плакатно-лапідарного групового портрету борців за свободу в «Каменярах» Мирослава Скорика» [Терещенко, 1989, с. 121].

Враховуючи наскрізну тему наших тез, підкреслимо ті факти, що співпраця композитора Мирослава Скорика була своєрідним, цікавим та доленосним поштовхом у кар'єрах львівських митців. Так, Юрій Луців обіймав посаду головного диригента Львівського державного академічного театру опери та балету ім. Івана Франка, був вшанований званням народного артиста України, відзначений Державною премією України ім. Тараса Шевченка. Народний артист України Анатолій Шекера потім працював головним балетмейстером Національної опери України. Творча доля балетмейстера Михайла Заславського, який розпочинав свій шлях у трупі Бурятського академічного театру опери та балету, була успішною саме у львівській трупі, де митець був відзначений званням заслуженого діяча мистецтв України. Творчість сценографа Євгена

Лисика також була відзначена Державною премією ім. Тараса Шевченка та почесним званням народного художника України.

Хореографічна сцена поклоніння Золотому Тільцю є органічною складовою драматургії опери «Мойсей» Мирослава Скорика, прем'єра якої відбулася 23 червня 2001 року на сцені Львівської опери під орудою самого автора. Постановники: диригент – Михайло Дутчак. Режисер – Збігнєв Хшановський (Польща). Балетмейстер – Сергій Наєнко. Сценографи – Тадей та Михайло Риндзак. Художниця костюмів – Оксана Зінченко. Хормейстер – Вадим Яценко. «Характерною ознакою язичницького ритуалу поклоніння Золотому ідолу був оргіастичний, пристрадно-спокушальний танець, який збуджував розпалену вином юрбу, розбещував її, доводив до несамовитості та аморальних вчинків. У львівській версії опери сцена танцю поклоніння Золотому Тільцю вирішена більш логічно, оскільки танцюристи виходили зі складу хору – супротивників Мойсея, одягнених так само. З прискоренням темпоритму артисти балету поступово оголювалися, їх рухи ставали більш зухвалими, провокуючими, спокушальними» [Касьянова, 2023, с. 31].

2006 рік був ознаменований для Національної опери України постановкою опери «Мойсей». Режисер – Анатолій Солов'яненко. Диригент – Іван Гамкало. Сценографія – Марія Левитська. Хормейстер – Лев Венедиктов. Балетмейстер – Аніко Рехвіашвілі. Хореографічна сцена поклоніння Золотому Тільцю у київській виставі характеризується таким чином: «Київська версія означеної сцени в логічному аспекті поступається львівській, оскільки постановниками не було виявлено чіткої приналежності танцюристів до табору супротивників Мойсея. Це значно вплинуло на пом'якшення конфлікту між тілесно-оргіастичними потребами супротивників та духовними прагненнями прибічників Пророка. Водночас у київській версії більш яскраво проявилася поглиблена психологізація і персоніфікація артистів хору – представників двох протилежних ідейних таборів» [Касьянова, 2023, с. 31].

У 2006 році на сцені Львівського національного академічного театру опери та балету ім. Соломії Крушельницької відбулася прем'єра балету «Повернення

Баттерфляй». Музика Джакомо Пуччіні – Мирослава Скорика. Лібрето Валерії Врублевської. «Балет має дві основні сюжетні лінії: факт про те, як співачка повернула до життя оперу Джакомо Пуччіні «Мадам Баттерфляй» після провалу на прапрем'єрі в Мілані в 1904 р, та стосунки Соломії з сестрою Ганною (вона, власне, є рідною сестрою бабусі Мирослава Скорика). Музика композитора до балету тісно переплетена з аріями з тих опер Джакомо Пуччіні, в яких виступала в провідних партіях знаменита Крушельницька» [1].

Репетиційний процес балету відбувався у співпраці композитора Мирослава Скорика з виконавцями. Це була унікальна творча лабораторія, у якій панувала атмосфера дискусій, пошуків, оркестрових та хореографічних знахідок. Балет «Повернення Баттерфляй», у якому вишукано поєдналася естетика класичної хореографічної лексики з танцювальними рухами побутових танців, трактувався як поклоніння пам'яті примадонни світового рівня. Зазначимо прем'єрний склад виконавців. Балетмейстер-постановник – Сергій Наєнко. Диригент-постановник – Михайло Дутчак. Диригент – Юрій Бервецький. Художник-постановник – Тадей Риндзак. Художник костюмів – Оксана Зінченко. Партії виконали: Соломія – Христина Ткач. Пуччіні – Ігор Храмов. Нуся, сестра Соломії, Анастасія Ісупова. Леонардо – Євген Светліца. Кожен з цих митців у недалекому майбутньому був вшанований почесними званнями України.

18 та 20 травня 2012 року на сцені Національної опери України відбулася прем'єра триптиху «Перехрестя». Сюжетною основою є хореографічна розповідь про перехрестя як символ, що виникає на життєвих шляхах кожного з нас; про те, якими неочікуваними виявляються вигини долі; про несподіваність бажань; про непередбаченість почуттів. Диригент-постановник – Мирослав Скорик. Лібрето, хореографія і постановка – Радуга Поклітару. Художник-постановник – Олександр Друганов. Симфонічний оркестр Національної опери України. У прем'єрних виставах грали солісти: Андрій Белов (скрипка, Німеччина), Богдана Півненко (скрипка, Україна), Назарій Пилатюк (скрипка, Україна, Львів). Виконавці балетних партій – артисти театру «Київ Модерн

Балет». У виставі прозвучали Шостий, Другий і Сьомий концерти для скрипки Мирослава Скорика.

На сайті Національної опери України надрукована інформація, яка допомагає зрозуміти стиль музично-театральної співпраці великого українського композитора Мирослава Скорика та модного молдовського балетмейстер Радугу Поклітару: «Прем'єра ще не відбулася, а виставу вже охрестили експериментальною: сучасна хореографія на академічній сцені, класична музика у виконанні симфонічного оркестру Національної опери та зіркових солістів, супровід відеоряду тощо. Однак Мирослав Скорик аж ніяк не вважає постановку експериментом, хоча зізнається, що ініціатива Радуги Поклітару створити балет на його скрипкові концерти була для композитора несподіванкою. «Я б не сказав, що «Перехрестя» – експериментальний балет. Так, він у сучасному плані, тому що ставить його відомий сучасний балетмейстер. Однак, скоріше це синтетика різних напрямів балету, – розповідає Мирослав Скорик. – Для мене дуже приємним є той факт, що Радуга розуміє і, головне, відчуває музику, кожен її елемент, і тому його хореографічне прочитання дуже цікаве...» [4].

Творчість композитора Мирослава Скорика є майстер-класами для виконавців усіх спеціалізацій.

Список використаних джерел

1. До 80-річного ювілею легенди української музики Мирослава Скорика у львівській опері. Львівський національний театр опери та балету ім. С. Крушельницької. Офіційний сайт. [tps://opera.lviv.ua/do-80-richnogo-yuvileyu-legendy-ukrayinskoyi-muzyky-myroslava-skoryka-u-lvivskij-operi/](https://opera.lviv.ua/do-80-richnogo-yuvileyu-legendy-ukrayinskoyi-muzyky-myroslava-skoryka-u-lvivskij-operi/) (дата звернення 04.04. 2025).
2. Касьянова О. Пластичне вирішення танцю золотого тільця в опері Мирослава Скорика «Мойсей». «Ціннісні виміри культурно-мистецької діяльності Мирослава Скорика» (до 85-річчя від дня народження) : зб. матеріалів міжнар. наук. конф. (м. Київ, 1-2 червня 2023 р.) / Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2023. – 83 с.
3. Кияновська Л. Мирослав Скорик: людина і митець. Діалоги. 23. 09.2013. <http://www.m-r.co.ua/mr/mr.nsf/0/5352A53CA92339D5C2257BE700360564> (дата звернення 07.04.2025)
4. Прем'єра триптиха «Перехрестя». Національна опера України. Офіційний сайт. <https://opera.com.ua/news/18-i-20-travnya-premiera-triptiha-perehrestya> (дата звернення 08.04. 2025).
5. Станішевський Ю. Національна опера України 2001-2011 / Юрій Станішевський. – Київ : Музична Україна, 2012. – 303 с.
6. Терещенко А. Львівський державний академічний театр опери та балету імені Івана Франка. Київ. Музична Україна. 1989. С. 206.

Collaboration of Composer Myroslav Skoryk with Ukrainian Ballet Art Figures

Abstract. *The collaboration of the outstanding Ukrainian composer Myroslav Skoryk with figures of Ukrainian ballet art is analyzed. His contribution to the development of ballet theatre in the second half of the 20th – early 21st century, in particular through the creation of the one-act ballet Kamenari, the ballet trilogy Dawn Lights, the opera Moses, the ballet Return of Butterfly, and the triptych Crossroads is researched is. The interaction of the composer with leading conductors, choreographers, scenographers, and performers, which introduced new approaches to stage expressiveness, choreography, and music-dramatic interpretation, is highlighted. The significance of Skoryk's creative heritage for the formation of Ukrainian ballet tradition, the development of scenography, and the strengthening of patriotic themes in contemporary artistic space is emphasized.*

Keywords: *Myroslav Skoryk, Ukrainian ballet, music and theatre art, Kamenari, Moses, Return of Butterfly, Crossroads.*